



**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ» 2014-2020**

3ο ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

«Τελική Έκθεση Αξιολόγησης»

Επιτελική Σύνοψη

Επανυποβολή



ΙΟΥΛΙΟΣ 2018



Το παρόν παραδοτέο του συγκεκριμένου υποέργου χρηματοδοτείται από εθνικούς πόρους και από πόρους του ΕΤΠΑ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

I. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ / PURPOSE AND SCOPE

Στο εγκεκριμένο από την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠ «Βόρειο Αιγαίο», Σχέδιο Αξιολόγησης του Προγράμματος, διενεργήθηκε η «Αξιολόγηση του σχεδιασμού και της πορείας εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Βόρειο Αιγαίο 2014-2020». Αντικείμενο της αξιολόγησης είναι η εστίαση στην αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των παρεμβάσεων του Προγράμματος, στην επίτευξη των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης και στην επικαιρότητα της λογικής της παρέμβασης, καθώς και στην διατύπωση πρότασης για την αναθεώρηση του Προγράμματος.

Κύριοι αποδέκτες της παρούσας αξιολόγησης είναι Εταίροι – Μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠ και η ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, χωρίς ωστόσο να παραμερίζεται η σημασία της συγκεκριμένης αξιολόγησης, τόσο για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας και της Χώρας καθώς και το ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό (δεδομένης της πρότασης αναθεώρησης του ΕΠ που περιλαμβάνει), όσο και για τους λοιπούς συσχετιζόμενους με την εφαρμογή του ΕΣΠΑ 2014-2020, φορείς και Υπηρεσίες σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟ / BACKGROUND

Η παρούσα αξιολόγηση διενεργήθηκε από εξωτερικό Αξιολογητή, όπως προβλεπόταν στο Σχέδιο Αξιολόγησης του ΕΠ, στη βάση των Κατευθύνσεων και Οδηγιών των Ειδικών Υπηρεσιών της ΕΑΣ (ΕΥΣΣΑ και ΕΥΣΕΚΤ) και διήρκεσε περίπου 10 μήνες. Το χρονικό διάστημα αυτό ήταν μεγαλύτερο από το αρχικά προσδιορισμένο (7 μήνες), κυρίως λόγω των διαβουλεύσεων μεταξύ Κράτους-Μέλους και της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου με τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, περί των όρων/προϋποθέσεων και κριτηρίων τροποποίησης του Πλαισίου Επίδοσης του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Πρόκειται για ανακεφαλαιωτική αξιολόγηση της εφαρμογής του ΕΠ με στόχο, όπως προαναφέρθηκε, την διαπίστωση τυχόν ζητημάτων που προέκυψαν κατά τα πρώτα τρία χρόνια ουσιαστικής εφαρμογής του Προγράμματος, προκειμένου να διευθετηθούν με την πρόταση Αναθεώρησής του.

Με βάση το σκοπό και το αντικείμενο της παρούσας Αξιολόγησης που προαναφέρθηκαν, οι βασικές ενότητες, είναι οι εξής:

- α) Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του ΕΠ.
- β) Αξιολόγηση της επικαιρότητας της Λογικής της Παρέμβασης.
- γ) Εκτίμηση της επιτευξιμότητας των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης.

δ) Προετοιμασία για τις αξιολογήσεις επιπτώσεων του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ.

ε) Διερεύνηση των αναγκών αναθεώρησης του ΕΠ.

στ) Πρόταση αναθεώρησης.

Όλες οι παραπάνω ενότητες απαιτούν απαντήσεις σε συγκεκριμένα αξιολογικά ερωτήματα, τα οποία αντιμετώπισε η αξιολόγηση, με συγκεκριμένη μεθοδολογία και μέσα / εργαλεία επεξεργασίας των δεδομένων. Κύρια πηγή δε, των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν για τη διενέργεια της Αξιολόγησης, ήταν το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ-ΕΣΠΑ), από το οποίο αντλήθηκαν στοιχεία σε δύο χρονικές τομές. Η πρώτη χρονική τομή, στις 28/11/2017, με βάση τα δεδομένα της οποίας διαμορφώθηκε το πρώτο σχέδιο της Έκθεσης Αναθεώρησης (1^ο παραδοτέο), ενώ η δεύτερη χρονική τομή, δεδομένου του σημαντικού χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε από το αρχικό σχέδιο της Έκθεσης Αξιολόγησης, μέχρι την παρούσα τελική Έκθεση Αξιολόγησης, αναφέρεται σε στοιχεία της 1ης/6/2018, ήτοι έξι (6) μήνες αργότερα.

Τέλος, σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης Αξιολόγησης, συντελέστηκαν δύο σημαντικές εξελίξεις σε σχέση με την εφαρμογή του Προγράμματος. Η πρώτη αφορά στην έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Δεκέμβριος 2017), της 1ης Αναθεώρησης του ΕΠ, με την οποία αυξήθηκε ο προϋπολογισμός του ΕΠ (κυρίως του ΕΚΤ), λόγω της ενσωμάτωσης των πρόσθετων πόρων που προέκυψαν από τις κανονιστικές διατάξεις επί της Τεχνικής Προσαρμογής των Προγραμμάτων. Η δεύτερη είναι η, με τον Εκτελεστικό Κανονισμό 2018/276, τροποποίηση της παραγράφου 3 του άρθρου 5 του Κανονισμού 215/2014, δίνοντας τη δυνατότητα μέτρησης στους δείκτες εκρών ΕΤΠΑ του Πλαισίου Επίδοσης, των τιμών που επιτυγχάνονται από πράξεις που έχουν αρχίσει, αλλά ορισμένες από τις ενέργειες που οδηγούν σε εκροές βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη. Η τροποποίηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, τόσο για την εκτίμηση επίτευξης των στόχων με ορόσημο το 2018 των δεικτών εκρών ΕΤΠΑ του Πλαισίου Επίδοσης, όσο και για την πρόταση αναθεώρησής τους.

III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / METHODOLOGY

Η επιλεχθείσα μεθοδολογία για τη διενέργεια της Αξιολόγησης, διαφοροποιείται ανά βασική ενότητα της Αξιολόγησης και περιγράφεται ενδελεχώς στο σώμα της Αξιολόγησης.

Οι βασικές παράμετροι που καθόρισαν την εκάστοτε μεθοδολογική προσέγγιση κάθε διαφορετικής ενότητας της Αξιολόγησης, πολύ συνοπτικά έχουν ως εξής:

1) Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του ΕΠ.

Με δεδομένη τη χρονική τομή διενέργειας της αξιολόγησης, σε σχέση και με την πρόοδο / επίπεδο υλοποίησης του ΕΠ, η έννοια της αποτελεσματικότητας εκφράζεται κυρίως με την μέτρηση / εκτίμηση της επίτευξης των χρηματοοικονομικών στόχων και φυσικών στόχων (δεικτών εκρών), είτε μέχρι τη λήξη της περιόδου (2023), είτε και μέχρι τα ορόσημα του

2018 για το Πλαίσιο Επίδοσης του Προγράμματος. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του ΕΠ αναφέρεται, σε δύο επίπεδα:

Στο πρώτο επίπεδο αποτελεσματικότητας εξετάσθηκε η επίδοση του Προγράμματος ως προς τρία στάδια εφαρμογής, ήτοι ως προς τις εντάξεις έργων / πράξεων στο Πρόγραμμα, ως προς τις συμβασιοποιήσεις υποέργων ενταγμένων πράξεων και ως προς τις πιστοποιηθείσες δαπάνες.

Στο δεύτερο επίπεδο εξετάσθηκε ο βαθμός επίτευξης των προγραμματικών φυσικών στόχων, όπως εκφράζονται από τους δείκτες εκροών, από την έναρξη υλοποίησης του Προγράμματος μέχρι και την περίοδο που διενεργείται η Αξιολόγηση, τόσο σε σχέση με τη τρέχουσα τιμή κάθε δείκτη, όσο και σε σχέση με τις προβλεπόμενες τιμές των δεικτών στο τέλος της προγραμματικής περιόδου, ή/και μέχρι τα ορόσημα του έτους 2018, για το Πλαίσιο Επίδοσης του ΕΠ.

Όσον αφορά στην αξιολόγηση της αποδοτικότητας του Προγράμματος, η οποία συνδέεται με την εκτίμηση της αποτελεσματικότητάς του, σχετίζεται άμεσα με το Μέσο Μοναδιαίο Κόστος (ΜΜΚ) κάθε ομοειδούς κατηγορίας πράξεων και συγκεκριμένα με τη σχέση του ΜΜΚ, μιας κατηγορίας πράξεων με το εκάστοτε υλοποιηθέν φυσικό αντικείμενο. Η διαφοροποίηση του μοναδιαίου κόστους κάθε πράξης, σε σχέση με το Μέσο Μοναδιαίο Κόστος της ομοειδούς κατηγορίας πράξεων, «μετράει» το βαθμό αποδοτικότητας αυτής της πράξης.

Όσον αφορά στην αποδοτικότητα του Προγράμματος, υπό την έννοια του μοναδιαίου κόστους εκτέλεσης των πράξεων που περιλαμβάνονται σε αυτό, τα περιθώρια αξιόπιστης εκτίμησης ενός αντιπροσωπευτικού δείκτη, αλλά κυρίως, μιας αντιπροσωπευτικής τιμής, η οποία να εκφράζει το Μέσο Μοναδιαίο Κόστος μιας κατηγορίας πράξεων, ήταν περιοριστικά για τους εξής λόγους:

- Ο αριθμός ομοειδών πράξεων στο Πρόγραμμα, τη δεδομένη χρονική περίοδο, είναι σχετικά μικρός, με πολλές επί μέρους παραμέτρους, οι οποίες δύνανται να διαφοροποιούν σημαντικά το μοναδιαίο κόστος κάθε πράξης.
- Ο τρόπος εκτέλεσης μιας πράξης καθιστά τις ομοειδείς πράξεις σύνθετες και ως εκ τούτου ο επιμερισμός των διαφόρων ειδών εργασιών που συνθέτουν την πράξη είναι αρκετά δύσκολος, έως αδύνατος σε ορισμένες περιπτώσεις, από τον τρόπο αποτύπωσης των διακριτών μερών κάθε υποέργου της πράξης.
- Για πολλά είδη πράξεων που εκτελούνται, το μοναδιαίο κόστος, είτε προσδιορίζεται διοικητικά, είτε και εξαρτάται από τη ζήτηση των άμεσα ωφελουμένων.
- Εκτός των παραπάνω περιπτώσεων, μια άλλη παράμετρος που προσδιορίζει το μέσο μοναδιαίο κόστος εκτέλεσης μιας κατηγορίας πράξεων, σε κάθε χρονική περίοδο ή/και σε κάθε περιοχή, είναι και τα έμμεσα κόστη προετοιμασίας και διαχείρισης, τα οποία δεν επιμερίζονται στην κάθε κατηγορία πράξης, ενώ αυτά συμβάλουν αντιστρόφως ανάλογα στα άμεσα κόστη για την εκτέλεση της πράξης / έργου.

2) Αξιολόγηση της επικαιρότητας της Λογικής της Παρέμβασης

Σύμφωνα με τους Κανονισμούς των ΕΔΕΤ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, ως σημαντική ειδοποιός διαφορά σε σχέση με τα προηγούμενα, είναι η ιδιαίτερη βαρύτητα που δίνεται στη Λογική της Παρέμβασης (intervention logic), τόσο του Προγράμματος συνολικά, όσο και κάθε Άξονα Προτεραιότητας. Κυρίαρχο στοιχείο της λογικής της παρέμβασης είναι η εμφάνιση μέσω των δεικτών του Προγράμματος σε κάθε Άξονα Προτεραιότητας, του αναπτυξιακού αποτελέσματος που στοχεύει το Πρόγραμμα, ως διαφοροποίηση σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση και όσον αφορά στην κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών που στοχεύει το Πρόγραμμα. Στη συνέχεια προσδιορίζονται οι δράσεις (κατηγορίες παρεμβάσεων), οι οποίες θα συμβάλλουν στην επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, σε σχέση με τα διατιθέμενα κονδύλια (πόρους) για κάθε δράση και εξ' αυτών οι δείκτες εκρών (πραγματοποίησης) φυσικού αντικείμενου με τους αντίστοιχους ποσοτικοποιημένους στόχους.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, καθώς επίσης και τους πρόσθετους πόρους ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (κυρίως ΕΚΤ) στο Πρόγραμμα από το 2017, στο πλαίσιο της πρώτης (1ης) Αναθεώρησης του ΕΠ, αλλά και την εξέλιξη ενεργοποίησης και υλοποίησης του Προγράμματος, εξετάστηκε, αφ' ενός η επικαιρότητά της, σε σχέση και με τις αλλαγές του ευρύτερου μακροοικονομικού κοινωνικού και περιβαλλοντικού πλαισίου, μέσω της επικαιροποίησης της SWOT, αφ' ετέρου η αλληλουχία και η σύνδεση / συνάφεια των αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας με τις επιλεχθείσες Επενδυτικές Προτεραιότητες, τους Ειδικούς Στόχους, τους δείκτες αποτελεσμάτων και τους δείκτες εκρών. Κατόπιν, εξετάστηκε ενδελεχώς και η σύνδεση των Ειδικών Στόχων με τους δείκτες αποτελέσματος και κατ' ακολουθία η σύνδεση των δεικτών αποτελέσματος με τους δείκτες εκρών, ως προς την αλληλουχία τους, η οποία εκφράζει το κυριότερο σκέλος εσωτερικής συνάφειας του Προγράμματος. Επίσης, με δεδομένο ότι, η παρούσα αξιολόγηση αναφέρεται στην εξέταση της Λογικής της Παρέμβασης του Προγράμματος, αφ' ενός τρία χρόνια μετά τον σχεδιασμό του έχοντας μεσολαβήσει η ένταση της οικονομικής ύφεσης στη Χώρα και εξ' αυτής η αρνητική αλλαγή των μακροοικονομικών δεδομένων και της αγοράς εργασίας, αφ' ετέρου η για δύο και πλέον χρόνια ουσιαστική ενεργοποίηση και εφαρμογή του Προγράμματος, η εξέταση της σύνδεσης των ειδικών στόχων με τους δείκτες εκρών και αποτελέσματος, προσεγγίζει τόσο τον προγραμματισμό, όσο και την υλοποίηση του Προγράμματος.

3) Εκτίμηση της επιτευξιμότητας των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης

Με δεδομένη την ιδιαίτερη σημασία που έχει για το Πρόγραμμα η επίτευξη των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, με ορόσημα του 2018, έγινε ιδιαίτερη εστίαση στην εκτίμηση της

επιτευξιμότητας των στόχων των δεικτών, που συμμετέχουν στο Πλαίσιο Επίδοσης του Προγράμματος.

Ως εκ τούτου, πέραν της διερεύνησης που πραγματοποιήθηκε για όλους τους δείκτες εκρών του Προγράμματος, ανά Επενδυτική Προτεραιότητα και ανά Άξονα Προτεραιότητας, εξετάστηκαν επίσης, τα εξής:

- α) Η εξέλιξη ενεργοποίησης και υλοποίησης των Κατηγοριών Παρέμβασης που χρηματοδοτούν δείκτες του Πλαισίου Επίδοσης ανά Επενδυτική Προτεραιότητα.
- β) Πιθανές καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση και υλοποίηση των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και Κατηγοριών Παρέμβασης, οι οποίες συνδέονται με τους δείκτες του Πλαισίου Επίδοσης με διερεύνηση των παραγόντων αυτών των καθυστερήσεων, με ιδιαίτερη προσέγγιση στη διερεύνηση σύνδεσης αυτών των καθυστερήσεων και δυσκολιών με μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος, της αγοράς εργασίας ή/και των συνθηκών διαχείρισης και υλοποίησης του Προγράμματος, από το σχεδιασμό του μέχρι και τη διενέργεια της παρούσας αξιολόγησης.
- γ) Οι αλλαγές στις υποθέσεις εργασίας βάσει των οποίων στοχοθετήθηκαν οι τιμές των δεικτών που συμμετέχουν στο Πλαίσιο Επίδοσης με ορόσημο το 2018.
- δ) Η επιτευξιμότητα των στόχων των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης, τόσο για το 2018, όσο και για το 2023, στη βάση συγκεκριμένης μεθοδολογίας προβλέψεων, ανάλογα με τη φύση και το μέγεθος των ενταγμένων και υλοποιούμενων πράξεων που συμβάλλουν στους στόχους των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης.
- ε) Η καταλληλότητα των συγκεκριμένων δεικτών που συμμετέχουν στο Πλαίσιο Επίδοσης
- στ) Η εκπλήρωση των κριτηρίων που περιγράφονται στο Παράρτημα ΙΙ του Κ(ΕΕ)1303/2013 για τα ορόσημα και τους στόχους των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης.

4) Προετοιμασία για τις αξιολογήσεις επιπτώσεων του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ

Η συγκεκριμένη ενότητα, η οποία έπεται της πρότασης Αναθεώρησης του ΕΠ, αναφέρεται στην προετοιμασία για τις αξιολογήσεις επιπτώσεων που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Αξιολόγησης του ΕΠ. Ωστόσο, καθώς από την εν λόγω ενότητα, προέκυψαν χρήσιμα συμπεράσματα και διαπιστώσεις ως προς το πλέγμα δεικτών του ΕΠ και εν γένει για το σύνολο των δομικών στοιχείων του ΕΠ, για ορισμένα από τα οποία προέκυψε η αναγκαιότητα τροποποίησής τους, στην παρούσα Επιτελική Σύνοψη της Αξιολόγησης, η ενότητα αυτή προηγείται της πρότασης Αναθεώρησης περιλαμβάνοντας:

- α) Την εκτίμηση της συμβολής του Επιχειρησιακού Προγράμματος στους Ειδικούς Στόχους του ΕΠ, μέσω της συμβολής του στους δείκτες αποτελέσματος, σύμφωνα με το επίπεδο εφαρμογής του ΕΠ και με το διαμορφούμενο μακροοικονομικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο.

β) Την εκτίμηση της δυνατότητας εξασφάλισης δεδομένων αναγκαίων για την διενέργεια / εκπόνηση των Αξιολογήσεων Επιπτώσεων και κατ' επέκταση την διερεύνηση της μετρησιμότητας ορισμένων δεικτών αποτελέσματος.

γ) Την διατύπωση προτάσεων για την έγκαιρη και πλήρη κάλυψη των απαιτήσεων εξασφάλισης των παραπάνω δεδομένων.

Για την εκπόνηση της παρούσας ενότητας ελήφθησαν υπ' όψη και οι προτεινόμενοι, στο πλαίσιο της αξιολόγησης του ΕΠ, προς τροποποίηση Ειδικό Στόχοι και δείκτες, ενώ όσον αφορά στα περιεχόμενα του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ έχουν λάβει υπ' όψη τους τα αρχικά αντίστοιχα στοιχεία του ΕΠ.

5) Διερεύνηση των αναγκών αναθεώρησης του ΕΠ και πρόταση αναθεώρησης

Όσον αφορά στις ανάγκες Αναθεώρησης του ΕΠ, καθώς και η τεκμηρίωση και ο προσδιορισμός των αναμενόμενων επιπτώσεων της στις προτεραιότητες της Ένωσης και στους Ειδικούς Στόχους του ΕΠ, αυτές προέκυψαν λαμβάνοντας υπ' όψη τις διαπιστώσεις και τα ευρήματα όλων των προηγούμενων ενοτήτων, καθώς επίσης και τις σχετικές Κανονιστικές δεσμεύσεις/διατάξεις και αφορούν στα παρακάτω:

Αναγκαίες τροποποιήσεις της Λογικής της Παρέμβασης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στα προηγούμενα, η έννοια της «Λογικής της Παρέμβασης» σε πολυετή προγράμματα (παρεμβάσεις) είναι η πεμπουσία του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020. Ως εκ τούτου με την άσκηση του ελέγχου της «λογικής της παρέμβασης», διαπιστώνεται εκ των προτέρων η αποτελεσματικότητα ενός Προγράμματος (μιας στρατηγικής), σε σχέση με τα προβλήματα που θέλει να επιλύσει ή τις ανάγκες που θέλει να καλύψει, προσδιορίζοντας εν πολλοίς και τον βαθμό επίλυσης / άμβλυσης των προβλημάτων ή κάλυψης των αναγκών.

Με βάση τον παραπάνω ρόλο της Λογικής της Παρέμβασης, εξετάστηκαν όλα τα συστατικά στοιχεία της Λογικής της Παρέμβασης για το ΕΠ «Βόρειο Αιγαίο», προκειμένου να διαπιστωθεί η επικαιρότητά της, ύστερα από τρία χρόνια εφαρμογής του ΕΠ.

Βάσει αυτής της εξέτασης καθώς επίσης και των λοιπών διαπιστώσεων που προέκυψαν από τις προηγούμενες ενότητες της αξιολόγησης, προτείνονται αντίστοιχες και ανάλογες παρεμβάσεις ορθολογικοποίησης και επικαιροποίησης της «Λογικής της Παρέμβασης» του ΕΠ.

Διερεύνηση της ανάγκης τροποποίησης του Πλαισίου Επίδοσης και τεκμηρίωση της πρότασης αναθεώρησής του

Οι δυνατότητες που δίνει ο Γενικός Κανονισμός των ΕΔΕΤ [Κ(ΕΕ) 1303/2013)], προκειμένου να θεωρηθεί δεόντως αιτιολογημένη η τεκμηρίωση τροποποίησης του Πλαισίου Επίδοσης αναφέρεται σε στοιχεία:

- Μεταβολής του οικονομικού περιβάλλοντος εντός του οποίου εφαρμόζεται / υλοποιείται το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.
- Μεταβολής της αγοράς εργασίας, η οποία επηρεάζει την αποτελεσματικότητα εφαρμογής του Προγράμματος.
- Περιβαλλοντικών παραγόντων που επηρεάζουν αντίστοιχα και ανάλογα τις σχετικές δράσεις που συνδέονται με δείκτες περιβαλλοντικούς του πλαισίου επίδοσης, ή / και που έμμεσα επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα εφαρμογής του Προγράμματος.
- Αλλαγών στις σχετικές υποθέσεις εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν στη διαμόρφωση του πλαισίου επίδοσης, κατά τον σχεδιασμό του Προγράμματος.

Η μεθοδολογία που αναπτύχθηκε τόσο για την τροποποίηση του οικονομικού δείκτη (F100), κάθε Άξονα Προτεραιότητας, όσο και για τους λοιπούς δείκτες εκρών και Βασικών Σταδίων Υλοποίησης, εστιάζει κυρίως στην τελευταία περίπτωση, των λανθασμένων υποθέσεων που είχαν ληφθεί υπ' όψη κατά τον σχεδιασμό, κυρίως ως προς την έναρξη υλοποίησης των αντίστοιχων παρεμβάσεων που συνδέονται με δείκτες του Πλαισίου Επίδοσης, καθώς επίσης και ως προς τους υπολογισμούς της τιμής στόχο του δείκτη F100.

Εξέταση της ανάγκης προσθήκης νέων Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και Πεδίων (Κωδικών) Παρέμβασης

Σύμφωνα με την πορεία εξειδίκευσης, ενεργοποίησης και υλοποίησης του Προγράμματος, σε όλα τα διακριτά μέρη του (Άξονα Προτεραιότητας, Θεματικό Στόχο, Επενδυτική Προτεραιότητα, Κατηγορία / Πεδίο Παρέμβασης) και σε σχέση με τον προϋπολογισμό κάθε διακριτού μέρους, διερευνήθηκαν και διαπιστώθηκαν οι αιτίες / λόγοι για τις εξής περιπτώσεις:

- α) Καθυστερήσεις και δυσκολίες εξειδίκευσης και ενεργοποίησης μέσω προσκλήσεων προς δυνητικούς δικαιούχους δράσεων του Προγράμματος, οφειλόμενες, είτε σε εξωτερικούς παράγοντες (πλην Διαχειριστικής Αρχής), όπως οριστικοποίηση εθνικών πολιτικών, ή/και τεχνικών ζητημάτων εφαρμογής αυτών των δράσεων σε εθνικό επίπεδο, ή/και κάλυψη γενικών τομεακών αιρεσιμοτήτων.
- β) Αδυναμίες επαρκούς ανταπόκρισης δυνητικών δικαιούχων σε αντίστοιχες προσκλήσεις της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για συγκεκριμένες κατηγορίες δράσεων.
- γ) Αυξημένη «ζήτηση», (υποβολή προτάσεων προς χρηματοδότηση πράξεων), λόγω αυξημένων αναγκών του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας, ή/και εφαρμογή συγκεκριμένων περιφερειακών ή/και εθνικών πολιτικών.
- δ) Δυσκολίες εφαρμογής/υλοποίησης ενταγμένων πράξεων, με αποτέλεσμα μεγάλες καθυστερήσεις ανά στάδιο εφαρμογής, ιδίως κατά τα στάδια δημοπράτησης και συμβασιοποίησης υποέργων των πράξεων, σύμφωνα με το ΣΔΕ.

Το πλέγμα / μείγμα των παραπάνω αναφερόμενων περιπτώσεων, δημιούργησε συνθήκες χαμηλού βαθμού συνεκτικότητας στην εφαρμογή του Προγράμματος μεταξύ των κανονιστικών διακριτών του μερών, με κυριότερη έκφραση, είτε να παραμένουν ανενεργές ή με χαμηλό βαθμό ενεργοποίησης και υλοποίησης Επενδυτικές Προτεραιότητες, Κατηγορίες (πεδία) Παρέμβασης, Θεματικοί Στόχοι ή ακόμα και Άξονες Προτεραιότητας, είτε να υπερκαλύπτεται σε εξειδικεύσεις, προσκλήσεις ή/και εντάξεις ο προϋπολογισμός ορισμένων Επενδυτικών Προτεραιοτήτων ή/και Κατηγοριών / πεδίων Παρέμβασης.

Οι περιπτώσεις αυτές, δημιούργησαν δυσκολίες στην ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος, ενώ παράλληλα συνέβαλλαν στην απώλεια αναπτυξιακού αποτελέσματος στην Περιφέρεια, από το Πρόγραμμα.

Για την άμβλυνση των επιδράσεων των παρακάτω παραγόντων στην εφαρμογή του ΕΠ, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Αξιολόγησης των Ενοτήτων που άπτονται της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας εφαρμογής του Προγράμματος, αλλά και από την εκτίμηση / μέτρηση της επιτευξιμότητας των στόχων, όπως αυτοί εκφράζονται από τους δείκτες εκρών του Προγράμματος, προτάθηκαν τροποποιήσεις στη διάρθρωση του ΕΠ σε Επενδυτικές Προτεραιότητες και Κατηγορίες Παρέμβασης, συμπεριλαμβανομένης και της ανακατανομής πόρων μεταξύ των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και Κατηγοριών Παρέμβασης.

IV. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ / KEY FINDINGS

Με βάση τη μεθοδολογία της αξιολόγησης και τα στοιχεία υλοποίησης μέχρι τον Ιούνιο 2018 αναδεικνύονται τα παρακάτω βασικά ευρήματα ανά βασική ενότητα της Αξιολόγησης :

1. Ως προς την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της ενεργοποίησης και της εφαρμογής του ΕΠ, διαπιστώνονται τα εξής:

- α) Ο βαθμός ενεργοποίησης του ΕΠ, όπως εκφράζεται η ενεργοποίηση με την εξειδίκευση του ΕΠ σε συγκεκριμένες δράσεις και στη συνέχεια με αντίστοιχες προσκλήσεις προς δυνητικούς δικαιούχους πράξεων, αλλά και με το πρώτο στάδιο υλοποίησης το οποίο αναφέρεται στις εντάξεις πράξεων, είναι πολύ υψηλός, με σημαντική βελτίωση των εντάξεων το πρώτο εξάμηνο του 2018.
- β) Αντίθετα, ο βαθμός εφαρμογής του ΕΠ, όσον αφορά στις συμβάσεις και στις δαπάνες είναι χαμηλός, παρά την εμφανή πρόοδο αυτών των δύο σταδίων εφαρμογής κατά το 1ο εξάμηνο του 2018, έναντι της προηγούμενης περιόδου [Ιούλιος 2015 (μετά την 1η συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠ) μέχρι και Δεκέμβριο του 2017].
- γ) Η προαναφερόμενη συνολική εικόνα ως προς τα επίπεδα ενεργοποίησης και εφαρμογής του ΕΠ διαφοροποιείται σημαντικά, τόσο μεταξύ των δύο Ταμείων (ΕΔΕΤ) που

συγχρηματοδοτούν το Πρόγραμμα, όσο και μεταξύ των Αξόνων Προτεραιότητας. Συγκεκριμένα:

- γ1) Το μέρος του ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ εμφανίζει υψηλούς βαθμούς ενεργοποίησης (εξειδικεύσεις δράσεων και προσκλήσεις προς δυνητικούς δικαιούχους) και έναρξης υλοποίησης (εντάξεις), ενώ η ουσιαστική εφαρμογή του (συμβάσεις και δαπάνες), κυμαίνεται σε χαμηλούς έως πολύ χαμηλούς βαθμούς.
 - γ2) Το μέρος του ΕΠ που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ (αντιπροσωπευόμενο κατά 98,53% από τον Άξονα Προτεραιότητας 2α) εμφανίζει μέσο βαθμό ενεργοποίησης, μόνο όσον αφορά στις εξειδικεύσεις, ενώ σε όλα τα υπόλοιπα στάδια εφαρμογής (προσκλήσεις, εντάξεις, ΝΟΔΕ, δαπάνες) εμφανίζει χαμηλούς έως πολύ χαμηλούς βαθμούς.
 - γ3) Όσον αφορά στους Άξονες Προτεραιότητας που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, εκείνος που εμφανίζει χαμηλούς έως και πολύ χαμηλούς βαθμούς πραγματικής ενεργοποίησης και υλοποίησης είναι ο Άξονας Προτεραιότητας 1 (Επιχειρηματικότητα και RIS3).
 - γ4) Οι Άξονες Προτεραιότητας (2β και 4), εμφανίζουν πολύ υψηλούς βαθμούς ενεργοποίησης (εξειδικεύσεις δράσεων και προσκλήσεις προς δυνητικούς δικαιούχους), καθώς επίσης και εντάξεις πράξεων, ενώ ο βαθμός πραγματικής υλοποίησής τους (συμβάσεις και δαπάνες), φθίνει ανά στάδιο εφαρμογής από υψηλό και μέσο βαθμό για τις συμβάσεις σε χαμηλό βαθμό για το στάδιο που αφορά στις πραγματοποιηθείσες δαπάνες, παρά την πρόοδο που εμφανίζουν σ' αυτά τα στάδια εφαρμογής, κατά το πρώτο (1ο) εξάμηνο του 2018.
 - γ5) Όσον αφορά στον Άξονα Προτεραιότητα 3, ο οποίος δεσμεύει το 47,26% του προϋπολογισμού του ΕΤΠΑ στο Πρόγραμμα, καθιστώντας τον, τον ΑΠ με τον υψηλότερο προϋπολογισμό στο ΕΠ, εμφανίζει παρόμοιο πολύ υψηλό βαθμό ενεργοποίησης (εξειδικεύσεις δράσεων και προσκλήσεις προς δυνητικούς δικαιούχους), καθώς και έναρξης υλοποίησης (εντάξεις), ωστόσο ο βαθμός πραγματικής υλοποίησής του (συμβάσεις και δαπάνες) χαρακτηρίζεται χαμηλός έως πολύ χαμηλός.
 - γ6) Τέλος, όσον αφορά στους δύο Άξονες Προτεραιότητες 5 και 6, οι οποίοι αναφέρονται στην Τεχνική Βοήθεια του ΕΠ και συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ αντίστοιχα, εξαιρούνται από αυτή την ανάλυση στην παρούσα συνοπτική έκθεση, λόγω του πολύ μικρού χρηματοδοτικού βάρους τους στο ΕΠ, αλλά και λόγω του χαρακτήρα και του σκοπού των συγκεκριμένων Αξόνων Προτεραιότητας.
- δ) Αντίστοιχες σημαντικές διαφοροποιήσεις, ως προς την ενεργοποίηση και υλοποίηση εμφανίζονται μεταξύ των Θεματικών Στόχων, των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων ή/και Κατηγοριών (πεδίων) Παρέμβασης, με ορισμένες (όχι λίγες, αλλά με σχετικά μικρό

προϋπολογισμό) Επενδυτικές Προτεραιότητες ή/και Κατηγορίες (πεδία) Παρέμβασης να είναι εντελώς ανενεργές. Ορισμένες άλλες Επενδυτικές Προτεραιότητες ή/και Κατηγορίες (πεδία) Παρέμβασης εμφανίζουν υπερκάλυψη του προϋπολογισμού τους, τουλάχιστον κατά τα στάδια της ενεργοποίησης ή/και των εντάξεων.

ε) Η παραπάνω εικόνα εφαρμογής του ΕΠ ως προς τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του αντικατοπτρίζεται και στα επίπεδα φυσικής υλοποίησης του ΕΠ, τόσο στο σύνολό του, όσο και στα προαναφερόμενα διακριτά δομικά του τμήματα.

στ) Όσον αφορά στην αποδοτικότητα εφαρμογής του ΕΠ, αυτή εμφανίζεται υψηλού βαθμού, αν και ο βαθμός υλοποίησης, ακόμα και ως προς τις εντάξεις, δεν είναι εκείνος ο οποίος θα προσδιόριζε μέσα μοναδιαία κόστη (βασικό στοιχείο εκτίμησης της αποδοτικότητας) ανά κατηγορία πράξεων. Εν τούτοις και με δεδομένο τους χαμηλούς βαθμούς υλοποίησης, αλλά και τις πολύ μεγάλες εκπτώσεις κατά τη διαδικασία επιλογής αναδόχων εκτέλεσης των συμβάσεων, εκτιμάται ότι στη συντριπτική πλειονότητα των φυσικών στόχων του ΕΠ, λόγω της υψηλής αποδοτικότητας εφαρμογής δεν τίθεται ζήτημα μη επίτευξής τους από ανεπάρκεια πόρων του ΕΠ για αυτούς τους στόχους.

Με βάση την παραπάνω εικόνα ενεργοποίησης και υλοποίησης του ΕΠ, συνάγονται τα παρακάτω βασικά / κύρια συμπεράσματα:

- i) Τόσο η μέχρι σήμερα εφαρμογή του, όσο και η μεσοβραχυπρόθεσμη προοπτική εφαρμογής του, έχει αμβλύνει την συνεκτικότητα υλοποίησής του, σε σχέση με το μείγμα της αναπτυξιακής στρατηγικής του, ως προς τις προβλεπόμενες / σχεδιασθείσες παρεμβάσεις του υπέρ του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.
- ii) Η για διάφορους λόγους (οι περισσότεροι των οποίων εκτός ευθύνης και κατά συνθήκη αρμοδιότητας της Διαχειριστικής Αρχής του ΕΠ) καθυστέρηση εφαρμογής του ΕΠ, δημιουργεί κινδύνους απώλειας αναπτυξιακού αποτελέσματος στην Περιφέρεια, πέραν των κινδύνων απώλειας πόρων του ΕΠ κατά τα έτη 2019 και 2020, σύμφωνα με τους Κανονιστικούς όρους διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020.
- iii) Εφ' όσον δεν αυξηθούν σημαντικά, μέχρι και το 2020, οι ρυθμοί ενεργοποίησης (κυρίως προσκλήσεις προς δυνητικούς δικαιούχους) περισσότερο από την αύξηση των ρυθμών του εξαμήνου Δεκέμβριος 2017-Μάιος 2018 και μέχρι το 2021 οι ρυθμοί ένταξης ώριμων (τεχνικά και διοικητικά) πράξεων, η χρηματοοικονομική και η φυσική υλοποίηση του ΕΠ στους περισσότερους κύριους / βασικούς Άξονες Προτεραιότητας του ΕΠ, διαφαίνεται να φθάνει σε πολύ χαμηλά επίπεδα, μέχρι το τέλος της περιόδου, ιδιαίτερα στους Άξονες Προτεραιότητας 1 και 2α και σε χαμηλά επίπεδα στον Άξονα Προτεραιότητας 3.

2. Ως προς την επικαιρότητα της Λογικής της Παρέμβασης του ΕΠ, προέκυψαν τα εξής ευρήματα/διαπιστώσεις:

- α) Με δεδομένο ότι, η Λογική της Παρέμβασης του ΕΠ έχει ως κύριο συστατικό στοιχείο της, τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας που πρέπει ή δύναται να καλύψει το ΕΠ, σύμφωνα με την επικαιροποίηση της ανάλυσης SWOT, δεν προκύπτουν ανάγκες σημαντικής διαφοροποίησης της Λογικής της Παρέμβασης, σε επίπεδο Ειδικών Στόχων και δεικτών αποτελέσματος ανά Επενδυτική Προτεραιότητα. Μικρής κλίμακας προσαρμογές της Λογικής της Παρέμβασης απαιτούνται για ενδεχόμενες παρεμβάσεις, λόγω της έντασης του Μεταναστευτικού ζητήματος στην Περιφέρεια και για αντίστοιχες παρεμβάσεις, λόγω των προβλημάτων που προέκυψαν ή/και αναδύονται από φυσικές καταστροφές σε τοπικό επίπεδο (σεισμοί και δασικές πυρκαγιές).
- β) Πέραν των παραπάνω και όσον αφορά στην ανάγκη επικαιροποίησης της Λογικής της Παρέμβασης από την εφαρμογή του ΕΠ, λαμβάνοντας υπ' όψη και τη σχετικά πρόσφατη (12ος/2017) τροποποίησή της για τον ΑΠ2α κατά την 1η αναθεώρηση του ΕΠ (Τεχνική Προσαρμογή), ως αναγκαίες τροποποιήσεις αναφέρονται κατά κύριο λόγο οι εξής:
- β1) Επικαιροποίηση των τιμών βάσης ορισμένων δεικτών αποτελέσματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα αντίστοιχα στοιχεία των «πιστοποιημένων» αρμόδιων πηγών.
- β2) Μικρής κλίμακας τροποποιήσεις σε ορισμένους (λίγους) Ειδικούς Στόχους, σύμφωνα με την αναγκαιότητα εξειδίκευσης / ενεργοποίησης και έναρξης της εφαρμογής (εντάξεις πράξεων) του Προγράμματος.
- β3) Ορθολογικοποίηση (μικρής κλίμακας) του πλέγματος δεικτών, τόσο σε σχέση με τη σύνδεση εκρών και αποτελέσματος, όσο και σε σχέση με την σαφήνεια και μετρησιμότητά τους.
- β4) Σε δύο περιπτώσεις διορθώσεις υπολογιστικών σφαλμάτων, ως προς τις τιμές στόχους σε δείκτες εκρών.

3. Ως προς την εκτίμηση της επιτευξιμότητας των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, από την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας εφαρμογής του ΕΠ, με τις διαπιστώσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως και με δεδομένο το χρονικό διάστημα που υπολείπεται μέχρι το τέλος του έτους 2018, κατέστη εμφανές ότι, σε ορισμένους δείκτες του Πλαισίου Επίδοσης δεν θα επιτευχθούν οι στόχοι τους, με ορόσημο το έτος 2018.

Με δεδομένο ότι, η πρόοδος εφαρμογής του Προγράμματος διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των Αξόνων Προτεραιότητας, η πρόοδος επίτευξης των στόχων των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης διαφοροποιείται σημαντικά, τόσο μεταξύ των Αξόνων Προτεραιότητας, όσο και εντός κάθε Άξονα Προτεραιότητας.

Οι στόχοι του οικονομικού δείκτη F100, με ορόσημο το έτος 2018, φαίνεται ότι δεν επιτυγχάνονται με σημαντική αρνητική απόκλιση στους τρεις (3) από τους πέντε (5) Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι προσδιορίζουν το Πλαίσιο Επίδοσης του ΕΠ, ήτοι στους ΑΠ1, 2α

και 3, ενώ σ' αυτούς τους Άξονες Προτεραιότητας, κυρίως στον ΑΠ1 και κάποιοι άλλοι δείκτες τους δεν θα επιτύχουν τους στόχους, στο ορόσημο του έτους 2018.

Οι παράγοντες που έχουν συμβάλλει στο να μην επιτυγχάνονται οι στόχοι των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης σ' αυτούς τους Άξονες Προτεραιότητας είναι περισσότεροι του ενός και ποικίλουν, οι κυριότεροι των οποίων είναι οι εξής:

- α) Λανθασμένη μεθοδολογία υπολογισμού / εκτίμησης των τιμών στόχων κατά τον σχεδιασμό του ΕΠ το 2014.
- β) Υποθέσεις επίτευξης των στόχων, οι οποίες δεν επαληθεύονται λόγω των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών ή/και κεντρικών πολιτικών διαχείρισης του ΕΠ 2014-2020, που μεσολάβησαν από τον σχεδιασμό του ΕΠ, κυρίως μέχρι το τέλος του 2017. Οι περισσότερες αυτών των υποθέσεων αναφέρονται στο πρόσθετο έγγραφο του Πλαισίου Επίδοσης, το οποίο συνόδευε το ΕΠ κατά την υποβολή του στην ΕΕ.
- γ) Μη προβλέψιμες καθυστερήσεις στην οριστικοποίηση εθνικών πολιτικών ή/και στη διαθεσιμότητα μέσων / εργαλείων διαχείρισης από κεντρικές Υπηρεσίες του συστήματος διοίκησης και διαχείρισης όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Παράλληλα με τους παραπάνω παράγοντες που λειτούργησαν αρνητικά στην επιτευξιμότητα των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, υπήρξαν παράγοντες οι οποίοι λειτούργησαν θετικά στην επίτευξη ορισμένων στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, κατά κύριο λόγο των Αξόνων Προτεραιότητας (2β, 3 και 4). Οι παράγοντες αυτοί αναφέρονται στην ένταξη εμπροσθοβαρών δράσεων, ή/και τμηματοποιημένων πράξεων (phased), μεταξύ των περιόδων 2007-2013 και 2014-2020, ή/και «μεταφερόμενων» πράξεων στο ΕΠ από την περίοδο 2007-2013.

4. Ως προς την προετοιμασία για τις αξιολογήσεις επιπτώσεων του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ, οι βασικές διαπιστώσεις που προέκυψαν ανά βασικό ζητούμενο της παρούσας ενότητας, είναι οι εξής:

- α) Η εκτίμηση της συμβολής του ΕΠ στους Ειδικούς Στόχους του, μέσω της συμβολής του στις τιμές στόχου των δεικτών αποτελέσματος, σύμφωνα με το επίπεδο εφαρμογής του ΕΠ και με το διαμορφούμενο μακροοικονομικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο, πραγματοποιήθηκε, λαμβάνοντας υπ' όψη ορισμένες βασικές παραμέτρους όπως:
 - i. Ο βαθμός (κλίμακα) συνάφειας των αξιολογικών ερωτημάτων κάθε αξιολόγησης επιπτώσεων, με τους δείκτες αποτελεσμάτων ανά Άξονα Προτεραιότητας.
 - ii. Ο βαθμός (κλίμακα) άμεσης συμβολής των δράσεων του ΕΠ στους ποσοτικοποιημένους στόχους των αντίστοιχων δεικτών αποτελέσματος ανά Επενδυτική Προτεραιότητα ή/και ανά Κατηγορία Παρέμβασης, σε σχέση με τον προϋπολογισμό αυτών των δράσεων.

- iii. Το επίπεδο υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος, ως προς τις δράσεις (ανά Επενδυτική Προτεραιότητα ή/και ανά Κατηγορία Παρέμβασης) που συνδέονται με τους συγκεκριμένους δείκτες αποτελέσματος.
- iv. Η εξάρτηση των τιμών στόχων των δεικτών αποτελέσματος από εξωγενείς του ΕΠ «Βόρειο Αιγαίο», παράγοντες, όπως:
- Ομοειδείς ή/και συναφείς δράσεις που υλοποιούνται στη Περιφέρεια στο πλαίσιο Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή/και από εθνικούς, δημόσιους ή/και ιδιωτικούς πόρους.
 - Μακροοικονομικές εθνικές ή/και υπερεθνικές συγκυρίες, οι οποίες επηρεάζουν το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας και κατ' επέκταση τις τιμές των δεικτών αποτελέσματος.
- v. Η διαθεσιμότητα τιμών επίτευξης των στόχων των δεικτών αποτελέσματος, σε χρονολογική σειρά από το έτος βάσης μέχρι και το 2017. Η κύρια πηγή αυτών των στοιχείων, είναι οι αντίστοιχες Ετήσιες Εκθέσεις Υλοποίησης των ετών 2015, 2016 και 2017.1

Με βάση τα παραπάνω, εκτιμήθηκε ο βαθμός επίτευξης των Ειδικών Στόχων του ΕΠ, σύμφωνα με το επίπεδο υλοποίησης των αντίστοιχων δράσεων που συμβάλλουν σ' αυτό, μέσω των αντίστοιχων δεικτών αποτελέσματος. Οι βασικές διαπιστώσεις της εν λόγω ενότητας είναι οι εξής:

- Με δεδομένο τον χαμηλό βαθμό πραγματικής υλοποίησης (συμβάσεις και δαπάνες), που παρουσιάζει το Πρόγραμμα, πολύ μικρός αριθμός Ειδικών Στόχων φαίνεται ότι επιτυγχάνεται μέσω της συμβολής του ΕΠ σύμφωνα με το επίπεδο εφαρμογής του.
- Αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός Ειδικών Στόχων αλλά και ο βαθμός επιτευξιμότητας από την συμβολή του ΕΠ στις τιμές στόχων των δεικτών αποτελέσματος σύμφωνα με τις ενταγμένες πράξεις (εφ' όσον αυτές υλοποιηθούν στο σύνολό τους μέχρι το τέλος της περιόδου).
- Όσον αφορά στο διαμορφούμενο μακροοικονομικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο και βάσει της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στην παρούσα ενότητα προκύπτει ότι Έντεκα (11) Ειδικοί Στόχοι και Δείκτες Αποτελέσματος επηρεάζονται σημαντικά από τις επικρατούσες μακροοικονομικές / κοινωνικές συγκυρίες και η επίτευξή τους δεν επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από την πορεία υλοποίησης του ΕΠ.

- β) Όσον αφορά στη δυνατότητα εξασφάλισης των αναγκαίων δεδομένων για την διενέργεια / εκπόνηση των Αξιολογήσεων Επιπτώσεων από Φορείς/Υπηρεσίες (πηγές) που συγκεντρώνουν/τηρούν αυτά τα στοιχεία, καθώς και από αντίστοιχους

¹ Η ετήσια Έκθεση Υλοποίησης 2017 θα καταρτισθεί εντός των δύο επόμενων μηνών (Μάρτιος – Απρίλιος 2018).

μηχανισμούς/συστήματα που χρησιμοποιούν αυτοί οι Φορείς/Υπηρεσίες για αυτό τον σκοπό, τα κύρια ζητήματα/ευρήματα που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας ήταν:

- Σε αρκετές Αξιολογήσεις Επιπτώσεων, τα δεδομένα που προκύπτουν από τους δείκτες εκρών και αποτελέσματος δεν επαρκούν για την τεκμηριωμένη απάντηση σε αξιολογικά ερωτήματα με ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως έχουν προσδιορισθεί, για κάθε Αξιολόγηση Επιπτώσεων, στο Σχέδιο Αξιολόγησης του ΕΠ. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η απάντηση στα εν λόγω αξιολογικά ερωτήματα επιπρόσθετα και συμπληρωματικά των δεδομένων και των στοιχείων που θα συλλεχθούν στη βάση των δεικτών αποτελέσματος και εκρών, διαπιστώνεται η ανάγκη διεξαγωγής αντίστοιχων ερευνών πεδίου ή περιπτώσιολογικών μελετών (case studies), οι οποίες θα εξασφαλίσουν τα απαραίτητα δεδομένα, προσδίδοντας την ποιοτική διάσταση στις απαντήσεις των ερωτημάτων. Ως εκ τούτου απαιτείται έγκαιρη προετοιμασία αυτών των ερευνών πεδίου ή/και των αντίστοιχων case studies.
- Η έγκαιρη και πλήρης κάλυψη των απαιτούμενων δεδομένων, ορισμένων αξιολογήσεων επιπτώσεων, κυρίως για την παρακολούθηση της επίτευξης των δεικτών αποτελέσματος του ΕΠ, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι, κατά κύριο λόγο, οι πηγές συλλογής των αντίστοιχων δεδομένων είναι Δημόσιες Υπηρεσίες (πχ Διευθύνσεις Υδάτων και Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Διεύθυνση Προστασίας και Διαχείρισης Υδάτινου Περιβάλλοντος, της ΕΓΥ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας κλπ), εξαρτάται από την ετοιμότητα και την λειτουργία των υπηρεσιών αυτών. Για την εξάλειψη του ενδεχόμενου κινδύνου καθυστερήσεων, απαιτείται συντονισμένη συνεργασία μεταξύ των ΕΥΔ των ΕΠ και της ΕΑΣ σε εθνικό επίπεδο με τις προαναφερθείσες Διευθύνσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθώς και λοιπών αρμόδιων Υπηρεσιών, προκειμένου να εξασφαλισθεί η έγκαιρη και πλήρης κάλυψη των απαιτούμενων δεδομένων των δεικτών που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους.
- Σε ορισμένες Αξιολογήσεις Επιπτώσεων, διαπιστώνεται επίσης έλλειψη ποσοτικών δεδομένων, καθώς οι δείκτες εκρών και αποτελέσματος δεν εξασφαλίζουν την απάντηση σε αντίστοιχα αξιολογικά ερωτήματα με ποσοτικά χαρακτηριστικά.
- Με βάση τη σχετική διερεύνηση των διαθέσιμων δεδομένων, προέκυψε επίσης η ανάγκη επικαιροποίησης του μνημονίου συνεργασίας μεταξύ ΕΑΣ και ΕΛΣΤΑΤ, προκειμένου να ενσωματωθούν οι πρόσθετοι δείκτες που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της τελευταίας.
- Τέλος, όσον αφορά στις Αξιολογήσεις πράξεων ΕΚΤ, οι οποίες περιλαμβάνουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, για την αποφυγή πιθανών προβλημάτων κατά τη διενέργεια των αξιολογήσεων αυτών, θα ήταν χρήσιμο κατά την προετοιμασία των εν λόγω αξιολογήσεων να προσδιορισθούν λεπτομερώς οι διαδικασίες που πρέπει να

τηρηθούν, καθώς και οι υποχρεώσεις και οι δεσμεύσεις των εμπλεκόμενων, σύμφωνα με το ενωσιακό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο περί προστασίας προσωπικών δεδομένων.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ / CONCLUSIONS

Ως βασικό συμπέρασμα των όσων αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες της παρούσας, είναι εμφανές ότι, από το σύνολο των ευρημάτων αποτίμησης της εφαρμογής του Προγράμματος, απαιτούνται σχετικά μικρής κλίμακας τροποποιήσεις στο ισχύον Πρόγραμμα, για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη εφαρμογή του και την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων της Περιφέρειας που, είτε εμφανίσθηκαν ή/και εντάθηκαν στην τριετία 2015-2017, είτε με τις καθυστερήσεις εφαρμογής του ΕΠ συνεχίζουν να παραμένουν σε μεγάλο βαθμό. Επίσης, με την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του ΕΠ που επιδιώκεται με την προτεινόμενη αναθεώρηση, ενισχύεται η συμβολή του ΕΠ στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και της στρατηγικής E2020 μέσα από την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, με την χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων και με την επιδιωκόμενη αύξηση της απασχόλησης.

Κύρια δε αναγκαιότητα της αναθεώρησης, όπως προέκυψε από την αντίστοιχη ενότητα της Αξιολόγησης, είναι η τροποποίηση του Πλαισίου Επίδοσης του ΕΠ, με δεδομένους τους παράγοντες που λειτούργησαν αρνητικά για την επίτευξη των στόχων των δεικτών που το προσδιορίζουν, ιδίως με ορόσημο το έτος 2018. Ορισμένοι δε από τους παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την επιτευξιμότητα των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, αν όχι οι περισσότεροι, αλλά αναμφισβήτητα οι κυριότεροι, αιτιολογούν βάσει των κανονιστικών διατάξεων [Κ (ΕΕ) 1303/2013 και Κ (ΕΕ) 215/2014, όπως τροποποιήθηκε με τον Κ (ΕΕ) 276/2018], την τροποποίηση του Πλαισίου Επίδοσης.

VI. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ

Η πρόταση Αναθεώρησης του ΕΠ, στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, στις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα της Αξιολόγησης του ΕΠ ως προς την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του ΕΠ, την επιτευξιμότητα των στόχων και των οροσήμων του Πλαισίου Επίδοσης, την αποδοτικότητα των υλοποιούμενων παρεμβάσεων, καθώς επίσης και ως προς την επικαιρότητα της Λογικής της Παρέμβασης. Η 2η Αναθεώρηση του ΕΠ προτείνεται κατόπιν 40 μηνών εφαρμογής του από την έγκρισή του, ενώ έχει μεσολαβήσει η 1η Αναθεώρησή του, τον 12ο/2017 (Τεχνική Προσαρμογή), η οποία αφορούσε κατά κύριο λόγο στον ΑΠ2α, ο οποίος συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ. Στοχεύει δε, μέσω των προτεινόμενων τροποποιήσεων, αφ' ενός στην ορθολογικότερη εφαρμογή του ΕΠ και την κατά το δυνατόν μεγιστοποίηση του αποτελέσματός του στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, αφ' ετέρου στην επικαιροποίηση της Λογικής της Παρέμβασης που είχε προσδιορισθεί για το ΕΠ, κατά τον σχεδιασμό του. Ωστόσο,

κυρίαρχο ζήτημα της παρούσας προτεινόμενης Αναθεώρησης, το οποίο επηρεάζει και συνδέεται άμεσα με το σύνολο των δομικών στοιχείων του ΕΠ, καθώς επίσης και με το σύνολο των προτεινόμενων τροποποιήσεων, αναδεικνύεται η επικαιροποίηση του Πλαισίου Επίδοσης, λαμβάνοντας υπ' όψη την πρόσφατη τροποποίηση του Κ (ΕΕ) 215/2014, καθώς επίσης και την απαραίτητη διαβούλευση της πρότασης τροποποίησης του Πλαισίου Επίδοσης με τις Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεπώς, στην πρόταση Αναθεώρησης του ΕΠ, δίνεται ιδιαίτερη σημασία, στην επικαιροποίηση του Πλαισίου Επίδοσης.

Ως εκ τούτων, τα κύρια σημεία της προτεινόμενης αναθεώρησης βάσει των συμπερασμάτων και των προτάσεων της αξιολόγησης του ΕΠ, είναι τα εξής:

- α) Τροποποίηση των δεικτών και στόχων τους που συμμετέχουν και προσδιορίζουν το Πλαίσιο Επίδοσης του ΕΠ, με κύρια / βασική παράμετρο την τροποποίηση των τιμών στόχων του οικονομικού δείκτη F100 σε όλους τους Άξονες Προτεραιότητας του ΕΠ, αλλά και τροποποίηση των τιμών στόχων ορισμένων δεικτών εκροών ή/και αντικατάστασή τους με δείκτες Βασικών Σταδίων Υλοποίησης (ΒΣΥ), σε μεγαλύτερη έκταση στον ΑΠ1 και ΑΠ3.
Η πρόταση τροποποίησης τεκμηριώνεται στη βάση των κανονιστικών διατάξεων, τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά και στόχους των δεικτών του Πλαισίου Επίδοσης, όσο και ως προς την αιτιολόγηση της τροποποίησης.
- β) Μικρής κλίμακας τροποποιήσεις στη Λογική της Παρέμβασης του ΕΠ, με προσθήκη ή/και κατάργηση Ειδικών Στόχων του ΕΠ, λόγω της αντίστοιχης προσθήκης ή/και κατάργησης πολύ μικρού αριθμού Επενδυτικών Προτεραιοτήτων στους Άξονες Προτεραιότητας που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.
- γ) Επίσης μικρής κλίμακας τροποποιήσεις στο πλέγμα των δεικτών (αποτελέσματος και εκροών) για ορθολογικοποίησή τους και σε ορισμένες περιπτώσεις τροποποίηση των τιμών στόχων ή/και της μονάδας μέτρησης, λόγω λανθασμένου αρχικού υπολογισμού ή/και δακτυλογραφικού λάθους, κατά τον αρχικό σχεδιασμό του ΕΠ.
- δ) Επίσης μικρής κλίμακας μετακινήσεις πόρων, κυρίως μεταξύ Επενδυτικών Προτεραιοτήτων ή/και μεταξύ Κατηγοριών Παρέμβασης, χωρίς να τροποποιούνται οι προϋπολογισμοί των Αξόνων Προτεραιότητας και χωρίς να αλλάζει η Θεματική Συγκέντρωση.

Τέλος, οι αναμενόμενες επιδράσεις από την Αναθεώρηση επ' αυτών των σημείων είναι οι εξής:

- α) Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ΕΠ ως προς την αντιμετώπιση / κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών του κοινωνικοοικονομικού και επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας, που προέκυψαν από την ένταση του προσφυγικού προβλήματος ή/και από φυσικές καταστροφές ή/και από την συνεχιζόμενη και εντεινόμενη οικονομική ύφεση κατά τα έτη 2015-2017, περίοδος εφαρμογής του ΕΠ από την έγκρισή του.
- β) Βελτίωση της συνεκτικότητας και της αλληλουχίας λειτουργίας της Λογικής της Παρέμβασης του ΕΠ με τις ανάλογες τροποποιήσεις, έστω μικρής κλίμακας Ειδικών Στόχων και δεικτών

αποτελέσματος και αποτελεσματικότερη σύνδεση των δεικτών εκροών με τις προγραμματιζόμενες κατηγορίες δράσεων και τους δείκτες αποτελέσματος.

- γ) Ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων των δεικτών εκροών και των δεικτών αποτελέσματος.
- δ) Δικαιότερη και αντικειμενικότερη αξιοποίηση του αποθεματικού επίδοσης με διευθέτηση σφαλμάτων ή/και επιπτώσεις επί των στόχων του Πλαισίου Επίδοσης, από απρόβλεπτες, κατά τον σχεδιασμό του ΕΠ, καταστάσεις που δημιουργήθηκαν στη διάρκεια των τριών πρώτων χρόνων εφαρμογής του ΕΠ.